

kosti zasiahlo aj korpus Kristov a zapríčinilo tak isto dezolátny stav dreva zvlášť na chrbtovej strane, dotýkajúcej sa Matkinho lona, ktoré sa už pri predchádzajúcich opravách rozpadávalo a čomu chceli v minulosti zabrániť nalepením kúskov ražného plátna takmer na celú plochu inkarnátu. Priglejením plátna k tejto časti chrbta vznikla hrubá, nežiadúca vrstva medzi lonom Matky a telom Syna a tá znižovala určiť správnu polohu a sklon, ba priam zabráňovala umiestiť korpus bezpečne — a preto boli obidve plastiky provízorne k sebe pripútané drôťmi a povrazmi.

Mechanicými nárazmi sa poodlamovali i niektoré menšie časti plastiek. Pravé predlaktie Matkinho, držiace pod chrbtom mŕtve telo, sa rozpadlo na dve časti; vydrobilo sa na lakti a v zápästí. Avšak obidva kusy sú autentické a patria bezpečne k pôvodnej drevorezbe. Ťažkopádny, skôr zmeravený pohyb a mohutná široká dlaň s pomerne krátkymi prstami,⁴ ako aj zvyšky pôvodnej polychromie na rukáve a prstoch sú toho dostatočným dôkazom.

Jedine ľavá ruka Panny Márie bola v baroku prepracovaná, ale len na jej spodnej časti v predlaktí, a nahradená novou, modelovanou na konci 19. storočia. Pretože celé predlaktie s rukávom spodného rúcha Panny Márie dostalo nový tvar, je v názorovom rozpore s predlaktím pravej ruky i vtedy, keď berieme do úvahy, že pravá ruka nie je viditeľná z priečného pohľadu a má nosnú funkciu. Na tomto jedinom vyčnievajúcom (a po čase aj oslabenom) kuse dreva spočíva totiž celá váha hornej časti tela Kristovho.

Ulomené boli ďalej: ukazovák ľavej a prstenník pravej ruky Kristovej, ktoré sa však našli v úlomkoch a medzi smetím za oltárom, takže sa, tak isto i menšie fragmenty paleov nôh, dali vsadiť späť a niektoré detaily pomocou nich reštaurovať. Definitívne však chýba malíčok zo zvisle visiacej Kristovej pravice a niekoľko palcových článkov na jeho oboch nohách.⁵ Odlomený je i menší kúsok z najnižšieho cípu bedrového rúška, ktoré padá zvisle nadol a pokrýva časť mätko splývajúceho pláštka Panny Márie.

Okrem týchto defektov, ktoré sa nedotkli v podstate najdôležitejších častí rezby, uchovalo sa dielo pod premalbami celistvo vo svojej pôvodnej koncepcii. Neboli vymenené, doplnené, resp. prepracované údy Kristove, ani jeho tvár a vlasy, ba

ani hlava s tvárou Panny Márie, ako to niektorí ešte i v nedávnej minulosti predpokladali pre ich neobyčajnú modeláciu. Iba nové nánosy kriedy a „konzervačné“ laky mali za následok skreslenie plasticity a zanesenie, znetvorenie väčších — menších rezbársky cenných detailov.

Posledné natieranie kriedového podkladu a premalby mali charakter neogotickej úpravy s intenzívnymi odtieňmi tmavočervenej, modrej, s bronзовým ornamentom na Máriinom vonkajšom plášti a so striebrenkou na vnútornom rúchu Panny, ako aj na bedrovom rúšku Krista. Do pôvodnej trínovej koruny boli upevnené prúty z prírodného kra, čo malo za následok veľké poškodenie a odpadnutie uvoľnenej pôvodnej polychromie v partiách vlasov. Obidve figúry mali vlasy tmavohnedé a inkarnáty mali silne ružový tón bez charakteristickej kresby a vyznačenia detailov, s hrubou vrstvou stmavnutého laku a povrchových nečistôt. Pod týmito hrubými nánosmi bola tenká izolačná vrstva beloby a glejového náteru. Všetky spomenuté vrstvy boli pomerne ľahko rozpustné. Snímali sa pomocou pomalého napučievania organických rozpúšťadiel a miestami mechanicky skalpelmi. Týmto úkonom sa odkryli zvyšky pretrhanej a miestami až k pôvodnej gotickej polychromii predratej vrstvy temperového kolorovania, ktoré malo odlišné spracovanie kresby na inkarnátoch Krista i Panny Márie. Geometrickým a pravidelným usporiadaním niekoľkých krvavých stôp po bičovaní bol okrovisivý inkarnát Krista denaturalizovaný, čo zodpovedalo prevládajúcemu vkusu doby a duchu vtedajších výtvarných názorov. Tvár Panny Márie mala veľmi tenkú telovo-ružovú farbu s náznakom červených líc, s červenými vyplakanými očami; slzy stekali po lícach vo viacerých prúdoch a farba na nich bola hrubo, až plasticky nanesená.

Táto baroková úprava inkarnátov vo fragmentálnom stave, ktorá sa prácne odstraňovala prevažne mechanicky, skrývala pod sebou neobyčajne krásnu pôvodnú gotickú polychromiu vzácnnej kvality z hľadiska umeleckého i technického. Je nanesená na glejovo-kriedovom podklade, ktorý je — okrem niekoľkých uvoľnených miest na tvári Panny Márie a Krista — jedinečne zachovaný

Neznámy majster: *Pieta z Lipian*, 1340—1350, celok. Stav po reštaurovaní